

Muzej za umjetnost i obrt u sklopu izložbe

Orašar - najljepša božićna bajka

obilježava 85. godina od prvog izvođenja baleta *Ščelkunčik* na sceni zagrebačkog Hrvatskog narodnog kazališta

Prije 85 godina, 2. prosinca 1931., po prvi puta je cjelovito izveden balet *Orašar* u zagrebačkom Hrvatskom narodnom kazalištu pod ruskim originalnim nazivom, a i široj javnosti poznatijim naslovom, *Ščelkunčik*. Koreografiju je potpisala ruska primabalerina Margareta Froman, tada već desetak godina nastanjena u Zagrebu. Naime, postavila je dijelove baleta prvi puta 1923. godine, a bilo je prikazano samo nekoliko iznimnih i zanimljivih plesova iz 2. čina baleta, tj, baletnog *divertissementa*. Obljetnicu pak bilježimo i brojimo redakcijom iz 1931. godine, izvedbom u cijelosti, 2. čina i 3 slike.

Margareta Froman bila je utemeljiteljica baleta kao umjetničke grane unutar zagrebačke kazališne scene otkad je 1921. Godine, na poziv intendanta Julija Benešića, preuzela vodstvo zagrebačkog Baleta. Osovala je i svoju baletnu školu, a učenice su često sudjelovale u njenim koreografijama, pa tako i u *Orašaru*. Oblikovanje scene i kostima u prvom cjelovitom *Orašaru* povjereno je Pavelu Fromanu, a dirigent je bio Krešimir Baranović. Margareta je bila koreograf osebujnog ruskog stila i smisla za ritam i glazbu, aktivirala bi cijeli baletni ansambl i polaznike baletne škole. Koreografski je ostala vjerna klasičnom stilu te se nije upuštala ni u kakvo moderniziranje baleta. Plesala je i naslovnu ulogu Vile, dok je njezin Princ bio Maksimilijan Froman. Balet je polučio dobre kritike kod publike i kod struke. Evo nekoliko citata:

„Inscenacija *Ščelkunčika* je školski primjer kako se s razmjerno čednim sredstvima može postići efekat bogate inscenacije. Prva i treća slika su stilizirane, a druga bliža je realizmu, ali sve tri su vanredno uspjele i lijepe. Duhovita je ideja da se „soba“ u prvoj slici stilski markira samo s nekoliko kontura prozora i vrata pred crnom, kasnije zvijezdama obasutom pozadinom; tako nastaje fantastička prozirnost, koja potpuno odgovara stilu poezije. Krasna je druga slika, snježna šuma u zvjezdanoj noći. Kruna inscenacije je posljednja slika, pred čarobnim dvorcem, koji je nerealan, gotovo apstraktan; u svojim nekonkretnim konturama, u prozirnosti i u dubini perspektive. Čitava inscenacija stavljena je u stilski okvir zvjezdanog neba i zatvara se posebnim, vrlo efektivnim zastorom. Najvažniju ulogu igra kod inscenacije rasvjeta, koja je uz stručnu suradnju šefa F. Uršića uspjela vanredno efektivno.“ (Luj Šafranek-Kavić, Narodno kazalište: *Ščelkunčik*, u: *Obzor*, 1931.)

Kritičar *Narodnih novina* smatra da „Balet po svojem sadržaju, kao i većina baleta ne kazuje mnogo, pače je vrlo teško iz zagrebačke režije prosuditi o čem se radi“, a Luj Šafranek-Kavić u *Obzoru* će u konačnici izvedbu okarakterizirati kao „dražesno, savršeno ukusno, tehnički dotjerano i precizno“.

Od tada do danas bajkovita baletna predstava o lutki Orašar, djevojčici Klari, miševima, vojnicima, Princu i Vili šećera ne skida se s repertoara svjetskih kazališnih kuća pa tako ni naših domaćih te ga možemo u različitim inscenacijama gledati u zagrebačkom, splitskom i osječkom Narodnom kazalištu. Muzej za umjetnost i obrt među prvima je

postavio izložbu o mega-hitu — baletnoj predstavi koja se izvodi u najljepše doba godine, u doba blagdanskog veselja i radovanja. Izložba je kronološki koncipirana te prikazuje sve produkcije i redakcije *Orašara* na sceni HNK u Zagrebu.

Mirna Sporiš